

Nr B 39

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa åtgärder på grund av situationen på smörmarknaden, m. m.; given Stockholms slott den 18 juni 1958.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att *dels* antaga därvid fogade förslag till

- 1) förordning om ändrad lydelse av 2 § förordningen den 7 juni 1956 (nr 406) angående mjölkavgift m. m.;
- 2) förordning om ändrad lydelse av 2 § förordningen den 3 juni 1955 (nr 284) angående slaktdjursavgift m. m.;
- 3) förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 10 juli 1947 (nr 378) om vissa avgifter å mjölk, grädde och ost;

dels bifalla de förslag i övrigt, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Gösta Netzén

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen lämnas en redogörelse för vissa av de åtgärder med verkan på längre sikt, som i anledning av den uppkomna situationen på smörmarknaden företagits av Kungl. Maj:t eller överväges inom bland annat jordbruksdepartementet. I anslutning till framställning av statens jordbruksnämnd föreslås, att den för maj—juli månader 1958 av riksdagen beslutade statliga prisrabatteringen av smör med 50 öre per kilogram på oförändrade villkor skall utsträckas att gälla även för tiden augusti—november 1958.

Kostnaderna för den utsträckta prisrabatteringen beräknas till 12 500 000 kronor. Vidare föreslås, att i förordningarna angående mjölkavgift m. m. samt om vissa avgifter å mjölk, grädde och ost skall införas sådana bestämmelser, att avgifterna med hänsyn till lokala olikheter i betingelserna för produktionen eller avsättningen av mjölk kan sättas till olika belopp inom skilda områden. För att erhålla medel till täckning av exportförlusterna å fläsk föreslås de högsta belopp, som får uttagas i form av slaktdjursavgift, skola höjas för tyngre nötkreatur och häst från 15 till 20 kronor samt för lättare nötkreatur och svin från 8 till 15 kronor. Vidare hemställes om bemyndigande att få tillämpa rörliga införselavgifter även i fråga om andra fodermedel än majs och oljekraftfoder. För att möjliggöra en lämplig ändring av brödsädspriserna, därest 6-procentregeln träder i tillämpning, begäres bemyndigande att — utan hinder av bestämmelserna i förordningen med vissa bestämmelser angående prisregleringen för råg och vete — förordna om höjning av förmalningsavgiften i den omfattning, som kan befinnas erforderlig.

I propositionen lämnas även en redogörelse för de undersökningar, som pågår i fråga om mjölkprodukters avsättning för internationell hjälpverksamhet.

Förslag
till
**förordning om ändrad lydelse av 2 § förordningen den 7 juni
1956 (nr 406) angående mjölkavgift m. m.**

Härigenom förordnas, att 2 § förordningen den 7 juni 1956 angående mjölkavgift m. m. skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

2 §.

1. Avgiften för mjölk skall utgå med det belopp, högst 3 öre för kilogram, som Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, statens jordbruksnämnd bestämmer. Avgiften må, med hänsyn till lokala olikheter i betingelserna för produktionen eller avsättningen av mjölk, sättas till olika belopp inom skilda områden.

2. Avgiften för — — — under 1.

3. Vid erläggande — — — fastställda grunder.

4. Då särskilda — — — kunna efterskänkas.

Denna förordning träder i kraft den 1 september 1958.

Förslag
till
**förordning om ändrad lydelse av 2 § förordningen den 3 juni 1955 (nr 284)
angående slaktdjursavgift m. m.**

Härigenom förordnas, att 2 § förordningen den 3 juni 1955 angående slaktdjursavgift m. m.¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

2 §.

Slaktdjurs- och kompensationsavgifternas belopp fastställas av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av jordbruksnämnden. Vid bestämmande av slaktdjursavgiftens storlek skall iakttagas, att avgiften högst må utgöra

vid *slakt*, räknat för hel kropp, för häst och för sådant nötkreatur, som efter nedslaktningen väger minst 150 kilogram, tjuvu kronor samt för nötkreatur med lägre vikt och för svin femton kronor ävensom

vid *utförsel av levande djur* för häst och för sådant nötkreatur, som väger minst 300 kilogram, tjuvu kronor samt för nötkreatur med lägre vikt och för svin femton kronor.

¹ Senaste lydelse, se SFS 1956:408.

Slaktdjursavgift skall — — — icke erfordras.
Jordbruksnämnden äger — — — finnes skäligt.

Denna förordning träder i kraft den 1 september 1958.

Förslag

till

förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 10 juli 1947 (nr 378) om vissa avgifter å mjölk, grädde och ost

Häri genom förordnas att 1 § förordningen den 10 juli 1947 om vissa avgifter å mjölk, grädde och ost¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

1 §.

Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, statens jordbruksnämnd må, i den mån så prövas erforderligt för att åstadkomma en utjämning av intäkterna från olika grenar av mejerirörelse, förordna att särskild avgift (*utjämningsavgift*) skall upptagas för mjölk och grädde, som från mejeri levereras till annan än mejeri eller av mejeri användes för tillverkning av andra varor än smör, grädde och ost, ävensom för ost, torrmjölk och kondenserad mjölk, som tillverkas vid mejeri eller levereras från mejeri till annan än mejeri. Utjämningsavgiften för mjölk och grädde, som från mejeri levereras till annan än mejeri, må därvid, med hänsyn till lokala olikheter i betingelserna för produktionen eller avsättningen av mjölk, sättas till olika belopp inom skilda områden.

Med mejeri — — — 1936 (nr 174).

Denna förordning träder i kraft den 1 september 1958.

¹ Senaste lydelse, se beträffande rubriken SFS 1956:409 och beträffande 1 § 1958:190.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 18 juni 1958.

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDELL, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, KJELLIN, JOHANSSON.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Netzén, frågor om *vissa åtgärder på grund av situationen på smörmarknaden, m. m.* samt anför därvid följande.

Inledning

I anledning av väckta motioner bemyndigade 1958 års riksdag (rskr. 287) Kungl. Maj:t att — i avvaktan på i jordbruksutskottets utlåtande 1958: 26 berörda förslag från Kungl. Maj:ts sida — under maj, juni och juli månader 1958 utbetala prisrabatter å smör i huvudsaklig överensstämmelse med vad jordbruksutskottet föreslagit i nämnda utlåtande. Till Prisrabattering av smör anvisade riksdagen dels å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1957/58 under nionde huvudtiteln ett förslagsanslag av 5 700 000 kr., dels å riksstaten för budgetåret 1958/59 under nionde huvudtiteln ett förslagsanslag av 2 800 000 kr. Vidare bemyndigade årets förra riksdag Kungl. Maj:t att på sätt jordbruksutskottet förordat i omförmälda utlåtande av reservationsanslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för budgetåret 1958/59 disponera 1 500 000 kr. för rabattering av smör till allmänna inrättningar.

I fråga om de förväntade förslag från Kungl. Maj:ts sida, som åberopats i nyssnämnda riksdagsbeslut, anförde jordbruksutskottet i sitt utlåtande i huvudsak följande.

För att vår nuvarande, i förhållande till avsättningsmöjligheterna överdimensionerade mjölkproduktion skall kunna anpassas till det faktiska behovet kräves enligt utskottet, att de nyss förordade (av riksdagen sedermera godtagna) eller andra ifrågakommande kortsiktiga åtgärder på förevarande område sammankopplas med åtgärder på längre sikt. Jordbruksnämnden har i skrivelse den 16 april 1958 till Kungl. Maj:t framhållit, att en lösning på längre sikt av de avsättningssvårigheter, som nu föreligger och som måste väntas komma att föreligga även i fortsättningen, endast kan erhållas genom en reduktion av kostammen i form av utslaktning. I anslutning härtill har nämnden begärt, att statsmedel ställes till förfogande för stöd till sådan

utslaktning. I skrivelsen har emellertid understrukits, att frågan om de vägar, på vilka man bör söka få till stånd den avsedda utslaktningen, med hänsyn till frågans komplicerade natur behöver närmare övervägas. Enligt utskottets förmenande är det därför nödvändigt, att formerna för och konsekvenserna av en dylik utslaktning närmare utredes, innan ställning kan tas till förslaget. Utskottet utgår från att de förslag till åtgärder, som jordbruksnämnden framlagt eller kan komma att framlägga, liksom även andra tänkbara utvägar, ingående prövas av Kungl. Maj:t, så att en för såväl samhället som jordbruket ändamålsenlig lösning av förevarande problem uppås.

I nu ifrågakarande skrivelse till Kungl. Maj:t gav 1958 års förra riksdag även till känna, att den anslöt sig till vad jordbruksutskottet i sitt förenämnda utlåtande anfört i anledning av motionerna I: 423 och II: 533 om användande av en del av det svenska smöröverskottet för den internationella hjälpverksamheten för barn. Här om anförde jordbruksutskottet i huvudsak följande.

I detta sammanhang vill utskottet även fästa Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på den i motionerna I: 423 och II: 533 gjorda framställningen om anvisande av ett belopp av 9 000 000 kr. att — med avlastande av det svenska smöröverskottet — användas i den internationella hjälpverksamheten för barn. Utskottet, som finner sistnämnda uppslag vara väl värt beaktande, förutsätter att Kungl. Maj:t upptager frågan om mjölkprodukters avsättning för internationell hjälpverksamhet till närmare övervägande vid utarbetandet av definitiva förslag angående smörproblemets lösning.

Slutligen anförde jordbruksutskottet, utan erinran från riksdagens sida, i sitt ifrågakarande utlåtande bl. a., att om riksdagen skulle upplösas före maj månads utgång, utskottet utgick från att Kungl. Maj:t skulle framlägga förslag i nu berörda hänseenden för den riksdag, som kan väntas sammanträda i juni—juli månader.

I anslutning till riksdagens omförmälda beslut bemyndigade Kungl. Maj:t den 2 maj 1958 statens jordbruksnämnd att — därest Svenska mejeriernas riksförenings riksnoter för runmärkt smör sänkes med 2 kr. per kg — för smör som under den tid, under vilken riksnotereringen låg minst 2 kr. per kg under noteringen per den 30 april 1958, dock längst t. o. m. utgången av juli månad 1958, från mejeri eller riksföreningen levereras för försäljning inom landet, utbetala prisrabatt med 50 öre per kg i huvudsaklig överensstämmelse med vad jordbruksutskottet anfört i sitt utlåtande i ärendet. Vidare har Kungl. Maj:t den 30 maj 1958, på förslag av jordbruksnämnden, utfärdat bestämmelser om rabatter av smör till allmänna inrättningar under tiden 1 juli—31 december 1958 samt ställt ett belopp av 1 500 000 kr. av anslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område till förfogande för jordbruksnämnden för ifrågakarande rabatter.

I en till jordbruksdepartementet den 18 juni 1958 inkommen skrivelse har *statens jordbruksnämnd* avgivit förslag till fortsatta åtgärder för främjande av avsättningen av smör, m. m.

Inledningsvis anför jordbruksnämnden i sin skrivelse bl. a., att jordbrukets förhandlingsdelegation vid överläggningar med nämnden förklarar, att

den icke kunde anse den av riksdagen vidtagna åtgärden innebära ett infriande av statsmakternas förpliktelser men att Svenska mejeriernas riksförening i samråd med delegationen och styrelserna för Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet Landsbygdens folk beslutat att sänka partipriset på runmärkt smör med 1 kr. 50 öre per kg och att riksföreningen icke ville undandraga sig den tekniska medverkan, som erfordrades att effektuera riksdagens beslut om prisrabattering på smör. I överensstämmelse härmed sänktes enligt nämnden riksnoteringsen å runmärkt smör den 5 maj 1958 från 6 kr. 35 öre till 4 kr. 35 öre per kg, av vilken prissänkning alltså jordbruket självt bär 1 kr. 50 öre per kg och 50 öre per kg kompenseras genom tillskott av allmänna medel.

Jordbruksnämnden anför vidare, att då riksdagens beslut om allmän prisrabattering å smör endast avser tiden till utgången av juli månad 1958, det är nödvändigt, att frågan om de åtgärder, som bör vidtagas för tiden därefter, underställs den inom kort sammanträdande riksdagen. Jordbruksnämnden anmäler, att den därför vid sammanträde den 13 juni 1958 med jordbrukets förhandlingsdelegation upptagit denna fråga. Vid sammanträdet har även behandlats vissa andra regleringsfrågor, vilka är av beskaffenhet att böra underställas riksdagens prövning och vilka likaledes är av brådskande karaktär. De av nämnden upptagna spörsmålen gäller, såvitt nu är i fråga, dels införande av möjlighet att differentiera vissa avgifter, vilka uttages i samband med mjölkregleringen, dels höjning av slaktdjursavgifterna, dels införande av rörliga avgifter beträffande vissa fodermedel, dels befogenhet för Kungl. Maj:t att i samband med eventuell tillämpning av den s. k. 6-procentregeln besluta om höjning av förmalningsavgiften för brödsäd.

Åtgärder för avsättning av smör på den inhemska marknaden

Innan jordbruksnämnden redogör för resultatet av nyssnämnda överläggningar med jordbrukets förhandlingsdelegation, såvitt de rör smörfrågan, och för det förslag nämnden på grundval av desamma framlägger, berör nämnden det aktuella produktions- och avsättningsläget i fråga om smör samt anför härom bl. a. följande.

I sin skrivelse till Kungl. Maj:t den 16 april 1958 angående åtgärder med anledning av situationen på smörmarknaden angav jordbruksnämnden, att man, om inga åtgärder i produktionsbegränsande syfte vidtoges, under innevarande år under normala väderleksbetingelser torde kunna räkna med en produktion av inemot 90 000 ton smör, medan konsumtionen, om den vikkande tendens, som förelegat under de senaste åren fortsatte, kunde antagas sjunka till omkring 55 000 ton eller därunder. Man skulle sålunda under dessa förutsättningar ha att räkna med ett exportbehov av omkring 35 000 ton. Under den del av innevarande regleringsår, september 1957—april 1958, för vilken definitiva siffror för invägningen av mjölk vid mejeri föreligger, har denna invägning ökat med 1,8 procent gentemot samma period föregående år. Som framgår av följande jämförelsetal för de enskilda månaderna faller ökningen emellertid helt på regleringsårets första månader,

medan däremot en obetydlig tillbakagång i mjölkinvägningen skett under de senaste månaderna.

Relativtal för mjölkinvägningen

(Samma månad närmast föregående år = 100)

September 1957	108
Oktober »	103
November »	103
December »	101
Januari 1958	101
Februari »	100
Mars »	101
April »	99
Maj 1—15 »	(prel.)	98,5

Det bör emellertid i detta sammanhang framhållas, att den långsiktiga ökningen i mjölkens fetthalt varit osedvanligt kraftigt markerad under innevarande regleringsår. Fetthalten i mejerimjölken har sålunda hittills legat i genomsnitt 0,06 procentenheter högre än föregående år. Av tillgänglig slaktstatistik framgår vidare, att slakten av kor hittills under år 1958 varit något högre än motsvarande tid föregående år, vilket torde vara ett uttryck för att en viss reduktion av kostammen f. n. pågår.

Med hänsyn till de nu nämnda tendenserna i produktionsutvecklingen — något avtagande mjölkinvägning och en viss reduktion av antalet mjölkkor, å ena, samt ökad fetthalt i mjölken, å andra sidan — synes man närmast böra inställa sig på att, under förutsättning av normala väderleksbetingelser, produktionen av mjölkfett under den 12-månadersperiod, som börjar i juni 1958, kommer att ligga på i stort sett samma nivå som ett år tidigare. Om dessutom hänsyn tages till att den prishöjning på konsumtionsmjölk, som genomfördes i januari 1958, medfört en viss konsumtionsminskning, vilken varit mest markant i fråga om mjölk innehållande 3,5 procent fett och kan beräknas motsvara cirka 700 ton smör per år, kan smörproduktionen under ifrågavarande period beräknas komma att uppgå till omkring 90 000 ton eller samma siffra, som angavs i nämndens skrivelse till Kungl. Maj:t den 16 april 1958. (Till belysande av hur denna siffra kan påverkas av förändringar i produktionsförhållandena må nämnas, att en ändring av mjölkinvägningen vid mejeri med 1 procent vid nuvarande produktionsvolym motsvarar cirka 1 600 ton smör per år.)

Vad konsumtionsutvecklingen angår har den prissänkning på smör, som företogs den 5 maj i år, otvivelaktigt åstadkommit en väsentlig ökning i smörförsäljningen. En av Svenska mejeriernas riksförening företagen undersökning över smörförsäljningen från mejerier under tiden 19—31 maj 1958 i jämförelse med tiden 20 maj—1 juni föregående år visar sålunda en försäljningsökning av 38,3 procent. Det må emellertid anmärkas, att smörförsäljningen under april 1958 var osedvanligt låg, i första hand beroende på att handeln införde den väntade prissänkningen underlät att företaga normal lagerpåfyllning. Genom att de första 2 veckorna efter smörprissänkningen ej medtagits i undersökningen, torde dock den lagerpåfyllning, som skedde omedelbart efter prissänkningen, ej ha kommit att påverka undersökningsresultatet. Å andra sidan har pingsthelgen ingått i undersökningsperioden 1958, medan detta ej är fallet under basperioden 1957. Det bör emellertid framförallt betonas, att den tid undersökningen omfattat är allt-

för kort och ligger alltför nära själva prisomläggningen för att man därav skulle kunna draga några bestämda slutsatser angående konsumtionsutvecklingen i fortsättningen.

Jordbruksnämnden vill därför bestämt varna för att fästa alltför stor vikt vid det resultat, som framkommit vid den företagna försäljningsundersökningen. Det synes mera realistiskt att räkna med att smörkonsumtionen fortsättningsvis ej kommer att bli lika hög som den nyssnämnda undersökningen ger vid handen. Detta antagande bestyrkes enligt nämnden också av vissa preliminära uppgifter angående margarinförsäljningens utveckling, sedan prissänkningen på smör inträdde. Vid nu rådande prisrelation mellan smör och margarin anser nämnden därför, att man — även om hänsyn tages till den effekt, som åtgärderna för att öka försäljningen av smör till allmänna inrättningar kan få — för tiden framöver under inga omständigheter bör räkna med större genomsnittlig konsumtionsökning för smör än 30 procent. För år räknat skulle detta betyda en inhemsk konsumtion av omkring 74 000 ton.

Jordbruksnämnden framhåller vidare, att om sålunda avsättningsmöjligheterna på hemmamarknaden till följd av de vidtagna extraordinära åtgärderna för tillfället kan bedömas något ljusare, har å andra sidan möjligheterna att avsätta smör på export ytterligare försämrats sedan nämnden avlät sin skrivelse den 16 april 1958. Härom anför nämnden följande.

I sagda skrivelse erinrade nämnden om att krav framställt bl. a. från Nya Zeeland om att antidumpingtullar eller utjämningsstullar skulle införas på den svenska exporten av smör till England. Den engelska regeringen har även som bekant i slutet av maj månad tillkännagivit, att den beslutat att införa en utjämningsavgift på exporten av svenskt smör, därest denna export ej genom åtgöranden från svensk sida för den närmaste 12-månadersperioden begränsas till en kvantitet av 8 000 ton. Det läge, som skapats genom detta tillkännagivande, innebär, att de faktiska möjligheterna att avlasta smöröverskottet genom export till England kommer att bli väsentligt mer begränsade än vad som hittills kunnat antagas. I själva verket torde på grund härav och genom att relativt stora kvantiteter smör skeppats till England sedan tillkännagivandet kungjordes, möjligheterna att under återstående tid fram till slutet av maj nästa år exportera smör till England i bästa fall komma att begränsas till en kvantitet av mellan 5 000 och 6 000 ton. Under de allra senaste dagarna har å andra sidan en viss ljusning inträtt på ett par andra marknader. De förhandlingar, som inletts om export av smör till dessa marknader, har emellertid hittills ej lett till några avslut och det är ännu ovisst om och i vilken omfattning sådana överhuvudtaget kan komma till stånd. Under alla förhållanden bör man enligt nämndens uppfattning icke nu räkna med, att exporten till övriga marknader under den närmaste 12-månadersperioden skall överstiga 5 000 ton.

De siffror, som nu anförts, ger enligt jordbruksnämndens uppfattning vid handen, att man, även om de åtgärder som hittills vidtagits i konsumtionsbefrämjande syfte, skulle bibehållas under hela den kommande 12-månadersperioden, icke med någon grad av säkerhet kan räkna med att de skall vara tillräckliga för att bereda avsättning för den produktion, som kan väntas under samma tid, utan att det tvärtom närmast förefaller sannolikt, att

ytterligare åtgärder, vilka kan skapa ökad avsättning av smörfett inom landet, kommer att behövas. Det synes nämnden under sådana förhållanden till en början uppenbart, att åtgärder från det allmännas sida i avsättningsbefrämjande syfte — utöver rabatteringen å smör vid försäljning till allmänna inrättningar — är erforderliga även efter den 31 juli 1958, då den av riksdagen beslutade allmänna konsumentrabatten å smör med 50 öre upphör att gälla.

Jordbruksnämnden anmäler, att vid överläggningarna med jordbrukets förhandlingsdelegation angående arten och omfattningen av dessa åtgärder från förhandlingsdelegationens sida anförts i huvudsak följande.

Man måste från jordbrukets sida erinra om att statsmakterna enligt gällande jordbruksuppgörelse åtagit sig att i ett sådant läge som det nu rådande med alla till buds stående medel öka avsättningen av smör på den inhemska marknaden. Vad som hittills skett innebure emellertid, att det vore jordbruket självt, som genom den av jordbruket vidtagna prissänkningen å smör med 1 kr. 50 öre per kg fått bära huvuddelen av förlusterna till följd av den omöjliggjorda smörexporten. Den första åtgärd, som statsmakterna borde vidtaga för att i nuvarande läge infria sina åtaganden i fråga om avsättningen av smör på den inhemska marknaden, vore enligt jordbrukets uppfattning en höjning av margarinpriset av den storleksordning, som tidigare föreslagits i jordbruksnämndens utlåtande den 16 april 1958. Eftersom en dylik åtgärd i det ytterligare skärpta läge, som uppstått genom inskränkningen av möjligheterna till export på englandsmarknaden, icke kunde anses tillräcklig för att lösa avsättningsproblemet, borde därutöver prisspänningen mellan smör och margarin — utöver vad som skett genom den av jordbruket vidtagna prissänkningen — minskas ytterligare antingen genom höjning av margarinpriset eller medelst en av allmänna medel utgående prisrabatt å smör. Hur långt man på dessa vägar skulle gå för att minska prisspänningen mellan smör och margarin borde få bli beroende av den effekt åtgärderna visade sig ha i fråga om avsättningen av smör på den inhemska marknaden. Förhandlingsdelegationen har vidare förklarat, att jordbruket, även om dess nu framförda synpunkter icke skulle vinna beaktande, vore villigt att tekniskt medverka till genomförande av en fortsatt prisrabattering å smör.

För egen del framhåller jordbruksnämnden i denna fråga följande.

Nämnden vill erinra om att nämnden i sitt utlåtande den 16 april 1958 anförde, att nämnden icke ansåg sig kunna förorda någon allmän statlig subventionering av konsumentpriset å smör, bl. a. med hänsyn till de mycket stora belopp, som skulle erfordras för att åtgärden skulle få någon praktisk effekt. Vad särskilt angår kostnaderna för en dylik subventionering må påpekas att, vid den i det föregående antagna konsumtionsnivån för smör, kostnaderna för den nu utgående allmänna prisrabatten samt rabatteringen vid försäljning av smör till allmänna inrättningar för år räknat kan uppskattas till i runt tal 40 000 000 kr.

I jordbruksutskottets av riksdagen godkända utlåtande 1958: 26 motiverades den där valda vägen till lösning av avsättningsfrågan för smör i första hand med önskvärheten av att under en övergångstid vinna erfarenhet av åtgärdens inverkan på smör- och margarinkonsumtionen. Den erfarenhet av åtgärden, som hittills vunnits, har utan tvekan gett vid handen, att det är möjligt att avsevärt öka avsättningsutrymmet för smör genom att minska

prisspänningen mellan smör och margarin så kraftigt som skett i våras. Däremot kan denna erfarenhet självfallet ej ge något svar på frågan, huruvida konsumtionsökningen för smöret skulle ha blivit större eller mindre, därest man i stället för att sänka smörpriset med 2 kr. per kg valt den av jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingdelegation förordade vägen att höja margarinpriset med 50 öre och minska smörpriset med 1 kr. 50 öre per kg. Att ge något säkert svar på sistnämnda fråga torde överhuvudtaget vara omöjligt. Jordbruksnämnden vill emellertid anmärka, att man enligt nämndens uppfattning knappast har anledning räkna med att den senare vägen skulle ha varit mindre effektiv än den förra.

De vunna erfarenheterna ger således enligt jordbruksnämndens åsikt klart vid handen, att de åtgärder, som efter den 31 juli 1958 bör vidtagas i syfte att öka avsättningen av smör inom landet, i första hand bör taga sikte på att minska prisspänningen mellan smör och margarin. Beträffande det ur skilda synpunkter lämpligaste sättet att genomföra en sådan minskning erinrar nämnden om vad den härutinnan anfört i sitt förut omförmälda utlåtande den 16 april 1958. Vid bedömningen av vad som bör göras för den närmaste tiden torde emellertid enligt nämnden även böra beaktas en speciell synpunkt, vilken icke tidigare varit aktuell. Nämnden tänker härvid på den omedelbara effekt, som ett slopande, helt eller till större delen, av den nu utgående smörrabatten kan befaras få på smörkonsumtionens storlek. Det föreligger nämligen enligt nämndens uppfattning en påtaglig risk för att en nu vidtagen höjning av smörpriset, även om densamma åtföljes av en höjning av margarinpriset, skulle få till följd en viss återgång av konsumtionen från smör till margarin. En dylik återgång skulle enligt nämnden vara särskilt besvärande under sommaren och hösten, eftersom detta är den tid, då produktionen regelmässigt är störst och det för att så långt möjligt undvika lagring och därmed förenade kostnader följaktligen är särskilt angeläget, att inga åtgärder vidtages, som kan verka försvårande på avsättningen av smöret. Härtill kommer en annan omständighet, vilken även den enligt nämndens mening kan tala för att det genom riksdagens beslut för tiden maj—juli genomförda provisoriet bör bibehållas ytterligare någon tid, nämligen det förhållandet att den s. k. 6-procentregeln kan beräknas komma att utlösas under innevarande höst och att i samband därmed en omprövning av olika stödåtgärder kan bli aktuell.

På grund av nu anförda förhållanden har jordbruksnämnden funnit övervägande skäl tala för att man tills vidare bör fortsätta med den provisoriska form för stöd åt smörkonsumtionen, som f. n. tillämpas. Ett beslut härom synes nämnden emellertid ej höra avse längre tid än som kan beräknas åtgå, till dess frågan på nytt kan bli prövad av riksdagen innevarande höst. Förlängningen synes sålunda enligt nämnden böra avse tiden augusti—november 1958.

Kostnaderna för denna fortsatta prisrabattering uppskattas av jordbruksnämnden, i enlighet med vad i det föregående angivits, till något över 3 000 000 kr. i månaden eller för hela 4-månadersperioden till drygt 12 000 000 kr. Härtill bör enligt nämnden läggas ett belopp av omkring 200 000 kr.

med vilket belopp kostnaderna för rabatteringen under juli 1958 kan beräknas komma att överstiga tidigare anvisat belopp. För prisrabatterning av smör torde sålunda, därest denna rabatterning, i enlighet med vad jordbruksnämnden förordat, bibehållas under tiden augusti—november 1958, å riksstaten för budgetåret 1958/59 böra anvisas ytterligare 12 500 000 kr.

I anslutning härtill framhåller jordbruksnämnden, att det såsom tidigare anförts förefaller sannolikt att — såvida ej såväl den inhemska konsumtionsutvecklingen i fråga om smör som exportutsikterna beträffande denna vara skulle utveckla sig gynnsammare än vad nämnden här ansett sig kunna räkna med som närmast antagligt — ytterligare åtgärder i syfte att skapa ökad avsättning av smörfettet inom landet kan visa sig behövliga på kort sikt. Med hänsyn bl. a. till den för ögonblicket relativt gynnsamma lagerställningen torde man dock enligt nämndens mening utan större olägenhet kunna tills vidare avvakta utvecklingen.

Jordbruksnämnden erinrar i detta sammanhang slutligen om att nämnden i sitt omförmälda utlåtande den 16 april 1958 över framställningen från jordbrukets förhandlingsdelegation angående åtgärder med anledning av situationen på smörmarknaden bl. a. framhöll, att det med hänsyn till de svårigheter, vilka även i fortsättningen torde vara att vänta för smörexporten, är nödvändigt, att mjölkproduktionen snabbt nedbringas till en nivå, som bättre än den nuvarande motsvarar de avsättningsmöjligheter, vilka synes kunna påräknas i fortsättningen. Jordbruksnämnden erinrar härom vidare.

Nämnden framhöll, att detta endast kan åstadkommas genom en reduktion av kostammen. Som riktpunkt för den önskvärda minskningen av mjölkproduktionen uppsattes en reduktion av kostammen med något över 200 000 djur under en tid av 3 år, eller cirka 75 000 per år. Nämnden anförde vidare, att det för att få till stånd en reduktion av nu nämnd storleksordning torde vara nödvändigt, att densamma stimuleras genom direkta bidrag. Med hänsyn till minskningen av statens kostnader för allmänt och extra mjölkpristillägg samt leveranstillägg ansåg nämnden 200 kr. per ko vara ett skäligt bidrag från det allmännas sida.

Beträffande de överläggningar, som ägde rum med jordbrukets förhandlingsdelegation i samband med smörfrågans behandling inom jordbruksnämnden i vad avser en reduktion av kostammen, hänvisar nämnden till följande utdrag ur nämndens meranämnda skrivelse den 16 april 1958.

Från förhandlingsdelegationens sida har man förklarat sig dela jordbruksnämndens uppfattning beträffande behovet av reduktion av kostammen och även kunna godtaga den nyss angivna målsättningen beträffande omfattningen av och takten för denna reduktion. Förhandlingsdelegationen har likaledes förklarat sig kunna godtaga vad nyss anförts rörande omfattningen av det statliga ekonomiska stöd, som skulle lämnas som stimulans för utslaktningen, samt uttalat, att delegationen, om den i det föregående omnämnda justeringen av priserna på margarin och smör kommer till stånd, är beredd att verka för en dylik reduktion och vidtaga de åtgärder, som utöver nyssnämnda stöd kan vara påkallade för att det avsedda målet

skall nås. Däremot har delegationen ansett, att frågan om de vägar, på vilka man bör söka få till stånd den avsedda utslaktningen, med hänsyn till frågans komplicerade natur behöver närmare övervägas, och uttalat önskemålet, att denna fråga måtte få ytterligare diskuteras mellan nämnden och delegationen, innan nämnden avger definitivt förslag därom till Kungl. Maj:t. Jordbruksnämnden har förklarat sig icke ha något att erinra här- emot.

De åtgärder, som i det föregående föreslagits för att den närmaste tiden öka avsättningen av smör inom landet eller som i övrigt kan komma att i detta syfte vidtagas på kort sikt, innebär, anför jordbruksnämnden, icke i och för sig någon lösning av problemet, hur mjölkproduktionen skall kunna nedbringas till en nivå, som svarar mot de avsättningsmöjligheter, vilka kan påräknas i fortsättningen. En reduktion av kostammen framstår därför enligt jordbruksnämndens uppfattning alltjämt som nödvändig. Samtidigt är det emellertid enligt nämnden tydligt, att målsättningen i fråga om både storleken och takten av denna reduktion ävensom bedömningen av vilka medel, som bör användas för att underlätta densamma, kommer att påverkas av den effekt, som åtgärderna i syfte att öka smörkonsumtionen kommer att få. Härvid torde enligt nämnden böra beaktas, att dessa åtgärder icke utformas så, att de kommer att fördröja eller förhindra den på längre sikt erforderliga reduktionen av kostammen. Nämnden erinrar vidare om att, såsom tidigare antytts, av tillgängliga slaktsiffror att döma en tendens till reduktion av koantalet f. n. gör sig gällande, vilket otvivelaktigt får tillskrivas den försämrade lönsamheten av mjölkproduktionen. Med hänsyn till dessa förhållanden är det enligt nämndens uppfattning ej erforderligt, att man nu fastställer någon definitiv riktpunkt i fråga om den önskvärda reduktionen av mjölkproduktionen eller fattar beslut om de åtgärder, som bör vidtagas från det allmännas sida i syfte att underlätta en omställning från mjölkproduktion till annan produktion. Ställningstagandet till dessa frågor finner nämnden i stället lämpligen böra anstå, till dess man bl. a. har en klarare uppfattning om styrkan av den tendens till en sådan omställning, som redan nu gör sig märkbar utan dylikt stöd. Nämnden anför i detta sammanhang även, att — med hänsyn till att den normala slakten av storboskap under höstmånaderna brukar vara i det närmaste tillräckligt stor för att täcka konsumtionsbehovet — någon mera omfattande extraordinär slakt ur marknadssynpunkt icke är önskvärd under denna tid. Åtgärder av det slag, som nyss berörts, kan därför enligt nämnden, även om frågan nu skulle upptagas till avgörande, ej få någon praktisk effekt förrän mot slutet av innevarande år eller i början av nästa år.

Utjämningsförfarandet inom mejerihanteringen

Jordbruksnämnden framhåller, att de åtgärder av olika slag, som vidtagits i syfte att lösa krisen inom smörproduktionen, även aktualiserar frågan om en ändring av grunderna för den interna utjämnningen mellan olika

grenar inom mejerihanteringen. Beträffande de nuvarande förhållandena i sagda hänseende anför nämnden följande.

Utjämnningen i lönsamhet mellan konsumtionsmjölk och mjölk, som användes till produktberedning, är f. n. icke fullständig. Med hänsyn till önskemålet att få till stånd en sådan lokalisering av mjölkproduktionen, att de stora konsumtionsorternas behov av konsumtionsmjölk kan tillgodoses utan att mjölken måste transporteras allt för långa vägar, har nämligen utjämningsförfarandet anpassats så, att det relativa ekonomiska utbytet för konsumtionsmjölken under senare tid successivt förbättrats. Vid den ändring i utjämningsförfarandet, som ägde rum i samband med den generella prishöjningen på konsumtionsmjölk i januari 1958, har denna utveckling ytterligare accentuerats. Nettoutbytet av konsumtionsmjölken beräknas sålunda f. n. vara cirka 5 öre per kg högre än nettoutbytet av produktmjölken.

Till följd av de höga exportförlusterna för smör har den del av utjämningsavgifterna, som återgår till mejerierna i form av allmänt utjämningsbidrag, från att under andra halvåret 1957 ha varit 45 öre per kg invägt mjölkfett därefter i flera omgångar måst sänkas och fr. o. m. den 1 april 1958 tills vidare helt indragits. Denna utveckling har fått till följd, att även sådana mejerier, som har en hög avsättning av konsumtionsmjölk måst sänka sina avräkningspriser, trots att priserna på konsumtionsmjölken stigit och nettoutbytet av sagda vara förbättrats relativt sett. Den allmänna mjölkavgift, som fr. o. m. den 12 maj 1958 uttages på all vid mejeri invägd mjölk för att bidra till finansieringen av prissänkningen på smör inom landet, minskar självfallet ytterligare mejeriernas möjligheter att hålla upp avräkningspriset till mjölkleverantörerna. Någon omedelbar förskjutning av den relativa betalningsförmågan mellan mejerierna åstadkommer den allmänna mjölkavgiften emellertid icke. Jordbruksnämnden har nämligen efter förslag av Svenska mejeriernas riksförening beslutat, att mejerierna tills vidare skall helt kompenseras för smörprissänkningen. Detta åstadkommes genom att utöver den statliga subventionen ett särskilt bidrag utbetalas till mejerierna på basis av den inhemska smörförsäljningen.

Sistnämnda beslut av jordbruksnämnden är emellertid endast provisoriskt och gäller i avbidan på att en inom mejerierorganisationen pågående utredning om ändring av utjämningsförfarandet skall bli slutförd. Vid den ändring av utjämnningen, som i samband härmed blir aktuell, framstår det enligt nämndens uppfattning som angeläget att tillgodose de synpunkter, som förut framförts om mjölkproduktionens lokalisering, så att konsumtionsmjölken kan få en ytterligare förbättring i förhållande till produktmjölken. Vad sålunda anförts avser i första hand en allmän minskning av den avgiftsbelastning å konsumtionsmjölken, som sker genom utjämningsförfarandet. För vissa områden kan det emellertid, anför nämnden, vara önskvärt att därutöver åstadkomma en förbättring av konsumtionsmjölkens lönsamhet. Detta syfte synes enligt nämndens uppfattning enklast kunna nås, genom att möjlighet införes att geografiskt differentiera utjämningsavgifterna för konsumtionsmjölk och grädde ävensom den allmänna mjölkavgift, som nu uttages i enlighet med Kungl. Maj:ts kungörelse den 2 maj 1958 (nr 184). Förordningarna den 10 juli 1947 (nr 378) om vissa avgifter å mjölk, grädde och ost samt den 7 juni 1956 (nr 406) angående mjölkavgift m. m. medger emellertid i sin nuvarande lydelse icke en sådan differentiering.

Jordbruksnämnden hemställer därför, att förordningarna måtte ändras på sådant sätt, att en differentiering av utjämnings- och mjölkavgifterna efter vad som finnes påkallat med hänsyn till lokala olikheter i betingelserna för produktionen eller avsättningen av mjölk kan ske. Nämnden upp-lyser vidare, att jordbrukets förhandlingsdelegation förklarar sig biträda denna hemställan.

Ändring av förordningen angående slaktdjursavgift m. m.

I fråga om nu gällande bestämmelser för uttagande av slaktdjursavgift anför jordbruksnämnden följande.

Enligt förordningen den 3 juni 1955 (nr 284) angående slaktdjursavgift m. m., med däri enligt förordningen den 7 juni 1956 (nr 408) företagen ändring skall, i den mån Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, jordbruksnämnden så förordnar, viss avgift (slaktdjursavgift) upptagas dels för kött och fläsk, som blivit vid offentligt slakthus, kontrollslakteri eller kommunal köttbesiktningssbyrå godkänt vid besiktning enligt lagen den 11 maj 1934 (nr 140) angående köttbesiktning och slakthus eller kungörelsen den 30 november 1934 (nr 559) angående kontrollslakterier, dels för levande hästar, nötkreatur, får och svin (stat. nr 1—9), vilka för slakt utföres ur riket. Avgifter må utgå för hel kropp eller del därav med belopp, som bestämmas av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av jordbruksnämnden, och får, då avgiften uttages vid slakt, räknat för hel kropp högst utgöra för häst och för sådant nötkreatur, som efter nedslaktningen väger minst 150 kg, 15 kr. samt för nötkreatur med lägre vikt och för svin 8 kr. Vid utförelse av levande djur må för häst och för sådant nötkreatur, som väger minst 300 kg, uttagas 15 kr. samt för nötkreatur med lägre vikt och för svin 8 kr. Vidare stadgas i förordningen, att medel, som inflyter genom upptagande av slaktdjursavgifter, enligt av Kungl. Maj:t meddelade föreskrifter skall användas för täckande av kostnader i samband med jordbruksregleringen. Kungl. Maj:t har genom kungörelsen den 7 juni 1956 (nr 420) bemyndigat jordbruksnämnden att fastställa slaktdjursavgiftens storlek och att besluta om upptagande av densamma.

Jordbruksnämnden upplyser, att slaktdjursavgifterna sedan början av år 1957 uttagits med de högsta belopp, som nyss angivits, samt att de in-flutna avgifterna under innevarande regleringsår helt disponerats för täckande av exportförluster för fläsk. Till följd av dels fläskproduktionens ökning, dels det prisfall, som ägt rum på exportmarknaderna, har emellertid dessa exportförluster blivit av en helt annan storleksordning än vad man räknade med vid den tidpunkt, då de nu gällande maximibeloppen för avgifterna fastställdes. Nämnden finner det under sådana förhållanden nödvändigt, att slaktdjursavgifterna höjes i den utsträckning som erfordras för att täcka exportförlusterna. Nämnden föreslår därför, att nyssnämnda förordning ändras på så sätt, att de högsta belopp, som får uttagas, höjes för nötkreatur med en lägsta vikt av 150 kg och för häst från nuvarande 15 kr. till 20 kr. samt för nötkreatur med lägre vikt och för svin från nuvarande 8 kr. till 15 kr. Beträffande avgifterna vid utförelse av levande djur föreslår nämnden en motsvarande höjning från 15 till 20 kr. för häst och sådant nötkreatur,

som väger minst 300 kg samt för nötkreatur med lägre vikt och för svin från 8 till 15 kr. Nämnden upplyser, att förslaget tillstyrks av jordbrukets förhandlingsdelegation.

Införselavgifterna för vissa fodermedel

Beträffande utsikterna för 1958 års fodersädsodling samt gällande införselavgifter på fodersäd anför jordbruksnämnden följande.

På grund av väderleksförhållandena hösten 1957 blev de med höstsäd besådda arealerna osedvanligt små. Sålunda räknar man nu med en höstvetearéal av endast 107 000 ha mot 220 000 ha i den prognos för 3-årsperioden 1956/57—1958/59, som framlades våren 1956. För höstråg kan man nu uppskatta arealen till 90 000 ha mot 110 000 ha i förenämnda prognoskalkyl. Odlingen av vårsäd kan i stället väntas bli omfattande. Förseningen av vårbruket torde emellertid medföra, att arealen vårvete icke blir större än vad som angavs i prognosen för 3-årsperioden, nämligen 200 000 ha. I stället kan en ökning av fodersädsodlingen förväntas.

För andra fodermedel än majs och oljekraftfoder är införselavgiften fixerad till visst belopp — f. n. 5 kr. 25 öre per dt (utom för melass för vilken vara avgiften är 1 kr. 5 öre lägre) — så länge det inhemska priset på korn och havre ligger mellan prisgränserna. (För malt samt mjöl och gryn av korn och havre har avgiften enligt vissa regler anpassats efter avgifterna för korn och havre.)

Jordbruksnämnden framhåller, att det i nuvarande läge med en betydande fläskproduktion och avsättningssvårigheter i fråga om överskott av animalieprodukter är angeläget, att en överproduktion härav icke stimuleras. Nämnden erinrar om att den tidigare begärt och erhållit bemyndigande att under instundande regleringsår stödja export av fodersäd. Det är emellertid i nuvarande läge, anför nämnden, angeläget att möjlighet även skall finnas att reglera importen av fodersäd i större utsträckning än vad som medges enligt nu gällande regler. Nämnden framhåller, att det mellan nämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation även rått enighet om önskvärdheten av att rörliga avgifter skall kunna uttagas även för andra fodermedel än majs och oljekraftfoder (däri inbegripet malt samt andra förutnämnda produkter av korn och havre). Nämnden hemställer, att Kungl. Maj:t ville, efter att ha utverkat riksdagens bemyndigande därtill, medgiva att så sker intill utgången av regleringsåret 1958/59.

Höjning av förmalningsavgiften vid eventuell tillämpning av 6-procentregeln

Jordbruksnämnden anför, att man redan nu med mycket hög grad av sannolikhet kan räkna med att den s. k. 6-procentregeln kommer att utlösas senast då jordbruksnämndens producentprisindex för september månad 1958 fastställts och troligen redan en månad tidigare. Nämnden erinrar vidare, att ifrågasvarande spärregel innebär, att förhandlingar skall upptagas mellan nämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation i syfte att söka återföra jordbrukspriserna till för vederbörligt varuslag gällande mittpris. En juste-

ring av brödsädspriserna kan emellertid vara mycket svår att genomföra vid nyssnämnda tidpunkter. Till belysning av svårigheterna anför nämnden följande.

På grund av att odlarnas leveranser av brödsäd och oljeväxter till övervägande del sker i direkt samband med skörden, kan odlarpriserna för dessa varor icke kontinuerligt anpassas till världsmarknadspriserna. I stället fastställs priserna för brödsäd och oljeväxter genom regleringsföreningarna — Svensk spannmålshandel, ekonomisk förening, resp. Sveriges oljeväxtintressenter, förening u. p. a., — omedelbart innan skörden börjar marknadsföras, som regel i början av augusti för brödsäd och i början av juli för oljeväxter. En justering uppåt av de sålunda fastställda priserna vid senare tillfälle är tämligen lätt att genomföra för oljeväxter, eftersom avräkning gentemot den enskilde odlaren sker centralt genom regleringsföreningen, som sålunda även kan verkställa en efterreglering av priset. I fråga om brödsäd är det däremot icke möjligt att på samma sätt i efterhand justera priset till odlare. Det i augusti fastställda priset avser endast inlösen per den 1 april kommande år och under tiden fram till inlösendagen är prisbildningen i princip fri. En höjning av inlösenpriset i efterhand skulle icke annat än i undantagsfall komma odlaren till godo utan i stället innebära en favör för handeln. Genom att brödsäden normalt passerar flera handelsled försvåras möjligheterna till efterreglering ytterligare.

Det skulle emellertid enligt jordbruksnämndens uppfattning vara synnerligen olyckligt, om vid förhandlingar i samband med 6-procentregelns utlösning möjlighet saknades att även justera brödsädspriserna. Ett sätt att genomföra en sådan justering utan att ändra inlösenpriset skulle enligt nämnden vara att i stället höja förmalningsavgiften, vilken f. n. utgår med 5 kr. per dt, d. v. s. det högsta belopp som må uttagas enligt gällande förordning (1953: 375) med vissa bestämmelser angående prisregleringen för råg och vete. I fråga om innebörden av en dylik åtgärd anför nämnden följande.

För konsumenterna skulle effekten av en höjd förmalningsavgift bli densamma som höjda brödsädspriser. Detsamma skulle bli fallet för jordbruket som sådant. Däremot skulle icke årets brödsädsodlare individuellt tillgodogöras prishöjningen, såvida man icke till dem utbetalade motsvarande belopp. Detta skulle — om så önskas — kunna bli möjligt genom en central efterreglering genom föreningen Svensk spannmålshandel på grundval av från de primära uppköparna inhämtade kvantitativa leveransbesked. Ett sådant förfarande skulle dock administrativt bli ganska betungande för föreningen. Å andra sidan kunde de medel, som skulle komma att inflyta genom en höjd avgift, överföras till föreningens konjunkturutmättningsfond för kommande behov. Härigenom skulle medlen komma brödsädsodlingen till godo i ett senare skede. Vilket alterantiv som skall väljas, torde lämpligen avgöras tidigast i samband med kommande förhandlingar rörande 6-procentregelns utlösning.

En fördel med här angivna förfarande är även, att utlösningen av 6-procentregeln icke skulle få retroaktiv effekt. Den höjda förmalningsavgiften skulle nämligen icke komma att beröra den brödsäd, som förmalts, innan regeln utlösts.

Jordbruksnämnden framhåller vidare, att en höjning av förmalningsavgiften — för att träffa så stor del av brödsäden som möjligt — måste

träda i tillämpning snarast efter det beslut fattats om de åtgärder, som bör föranledas av 6-procentregelns utlösning. Nämnden finner det därför angeläget, att möjlighet skall föreligga för Kungl. Maj:t att, utan hinder av den i gällande förordning angivna maximeringen, meddela förordnande om den erforderliga avgiftshöjningen i omedelbar anslutning till beslut, som här avses, och hemställer att Kungl. Maj:t måtte begära medgivande härtill av riksdagen.

Departementschefen

I förevarande läge med viss överskottsproduktion på jordbruksområdet samt bland annat därav följande svårigheter att upprätthålla den avsedda inkomstlikställigheten mellan jordbruksbefolkningen och jämförbara yrkesgrupper och att tillförsäkra brukarna av mindre brukningsenheter en rimlig levnadsstandard måste det anses nödvändigt att vidtaga långsiktiga, effektiva åtgärder i syfte att anpassa produktionsresurserna efter avsättningsmöjligheterna i fråga om jordbruksvaror. Jag vill erinra om att det vid fastställandet år 1947 av riktlinjerna för den framtida jordbrukspolitiken uttalades, att det ur det allmännas synpunkt framstår såsom angeläget, att den inhemska jordbruksproduktionen ej skall överstiga det totala avsättningsutrymmet minskat med en betryggande marginal mellan produktionen och den normala inhemska konsumtionen. För att förhindra att produktionen når över sagda gräns bör enligt 1947 års nyssberörda riksdagsbeslut bland annat olika rationaliseringsåtgärder genomföras, exempelvis sammanläggning av brukningsenheter, övergång till extensiv drift på vissa brukningsenheter och nedläggning av jordbruk på olämpliga ägor. Det uttalades i beslutet vidare, att i den mån en med dylika åtgärder uppnådd produktionsminskning — tillsammans med vad som kan åstadkommas genom en begränsning av importen av fodermedel — ej visar sig tillräcklig för att hålla produktionen inom avsedd ram staten bör direkt medverka till en produktionsbegränsning genom bidrag till plantering av skog på därtill lämpliga marker och liknande åtgärder.

Spörsmålet behandlades även av jordbruksprisutredningen i dess år 1954 avgivna betänkande (SOU 1954: 39). Utredningen framhöll bland annat att en framtida försämring av avsättningsmöjligheterna i utlandet för smör var sannolik, varvid ett läge kunde uppstå då ett betydande smöröverskott endast skulle kunna avsättas till mycket låga priser och svårigheter skulle föreligga att vidmakthålla inkomststandarden för jordbruksbefolkningen. Samtidigt pekade utredningen på att produktions- och konsumtionsutvecklingen överhuvudtaget medförde risker för ett betydande produktionsöverskott omkring år 1960. Enligt utredningens uppfattning borde en viss nedskärning av produktionen, sett på längre sikt, ligga i jordbruksbefolkningens eget intresse. En hastig nedskärning av jordbrukets produktionsvolym utan hänsyn till de för ögonblicket i produktionen bundna produktionsmedlen kunde dock icke anses vara ekonomiskt motiverad. Begränsningen av produktionen fann

utredningen böra åstadkommas genom en successiv minskning av produktionsunderlaget och en intensifierad strukturrationalisering. Utredningen ansåg det vara utomordentligt betydelsefullt såväl ur jordbrukets som samhällets synpunkt, att möjligheterna till dylik rationalisering tillvaratages. Därjämte borde det sett ur jordbrukets egen synvinkel vara angeläget, att frågan om överföring av jordbruksjord till skogsmark i fortsättningen bedömdes på annat sätt än som ditills i allmänhet skett.

Vad jordbruksprisutredningen uttalat i berörda spörsmål instämde föredragande departementschefen i huvudsak i vid framläggandet av propositionen 1955:198 angående den framtida utformningen av prissättningen på jordbrukets produkter. Departementschefen betonade, att förutsättningen för att man skall kunna uppehålla inkomstlikställighet mellan jordbruksbefolkningen och jämförliga befolkningsgrupper är — vid i stort sett oförändrad struktur på den internationella marknaden — på längre sikt, att inga pristryckande överskott uppkommer. För att undvika sådant överskott kunde en begränsning av jordbruksproduktionen bli påkallad. En nödig produktionsminskning borde enligt departementschefen främst åstadkommas genom en fortskridande yttre rationalisering av vårt jordbruk. Möjligheterna att överföra sämre jordbruksjord till skogsmark borde samtidigt uppmärksammas, varvid dock hänsyn borde tagas till de i varje trakt rådande förhållandena. Riksdagen biträdde vad föredragande departementschefen sålunda anförde.

I överensstämmelse med angivna riktlinjer för motverkande av överskottsproduktion inom jordbruket har jag under de senaste månaderna föranställt om ett flertal utredningar, syftande till en långsiktig anpassning av produktionsfaktorerna till avsättningsförhållandena under bibehållande av inkomstlikställighetskravet. Sålunda erhöll lantbruksstyrelsen och skogsstyrelsen den 21 mars 1958 i uppdrag att gemensamt utreda möjligheterna att åstadkomma ett snabbare överförande av sämre jordbruksjord till skogsmark samt att inkomma med icke blott av utredningen föranledda förslag utan även med en redogörelse för de åtgärder styrelserna vidtagit i nämnt syfte inom ramen för nuvarande befogenheter. I anledning härav har lantbruksstyrelsen i cirkulärskrivelse till lantbruksnämnderna lämnat vissa rekommendationer huru nämnderna i den löpande verksamheten skall kunna aktivt främja en rationell avjämning av brukningsenheternas åker- och betesområden genom överföring till skogsmark av olämpligt belägna och illa utformade, sämre dylika områden. Lantbruksnämnderna anmodas i skrivelsen verka för överföring av angivet slag i samband med nämndernas inköpsverksamhet, beviljandet av lånegarantier vid tillskottsköp, prövningen av frågor om förvärvstillstånd enligt jordförvärvslagen samt handläggandet av ärenden rörande inre rationaliseringsåtgärder såsom exempelvis stenröjning och torrläggning. Lantbruksstyrelsen och skogsstyrelsen har påbörjat dels undersökningar beträffande den nuvarande frekvensen i överförande av åker till skogsmark i landets olika delar och den fortsatta utvecklingen enligt jordägarnas och länsmyndigheternas bedömande, dels prövning av de tekniska förutsättningarna att genomföra en intensifierad skogsplantering. Därefter

kommer att ske överväganden i fråga om lämpliga författningsändringar samt rörande finansiering av skogsplantering, upplysningsverksamhet m. m. Förslag i anledning av de båda myndigheternas utredningsuppdrag torde kunna föreläggas 1959 års riksdag.

Såsom ett led i strävandena att uppnå en anpassning till de numera inträdda produktions- och avsättningsförhållandena inom jordbruket och samtidigt förbättra inkomstnivån för den inom näringen arbetande befolkningen uppdrogs genom beslut den 2 maj 1958 åt jordbruksanslagsutredningen att i samband med utredningens prövning av bidragsverksamheten med anlitan- de av medel ur anslaget till bidrag till jordbrukets rationalisering i samråd med lantbruksstyrelsen verkställa en allmän översyn av bestämmelserna rörande statligt stöd till jordbrukets inre rationalisering m. m. i syfte att dessa bestämmelser skall erhålla en fullt tidsenlig inriktning. Enligt vad jag erfarit bedrivs detta utredningsarbete i sådan takt att ett betänkande i ämnet kan beräknas föreligga instundande höst.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 16 maj 1958 tillkallade jag samma dag särskilda sakkunniga för att verkställa utredning och avgiva förslag rörande jordförvärvs-, bolagsförbuds- och uppsiktslagstiftningen. Jämlikt direktiven för utredningen bör de sakkunniga vid sin översyn av omnämnda lagar beakta icke blott erfarenheterna av gällande lagstiftning på berörda områden utan även — och främst — de betydande förändringar som under senare år skett beträffande jordbrukets struktur och produktionsförhållanden. Näringens tendenser i fråga om den framtida utvecklingen i sistnämnda båda hänseenden skall givetvis också uppmärksammas av de sakkunniga och av dem läggas till grund för de kommande förslagen. I utredningsdirektiven uttalas, att det ligger i såväl samhällets som den enskildes intresse, att en ekonomiskt riktig användning av landets marktillgångar uppnås men att det ekonomiska betraktelsesättet icke får undanskymma de sociala och befolkningspolitiska aspekter, varpå jordlagstiftningen i allmänhet grundats, och ej heller önskemålet att förhindra uppenbara spekulationsköp. Med hänvisning till den relativt snabba produktionsutvecklingen inom vårt jordbruk och de på senaste tid försämrade avsättningsmöjligheterna i utlandet förklaras det i direktiven vara lämpligt, att de sakkunniga skyndsamt prövar frågan, huruvida man med beaktande av nyssnämnda aspekter kan genom jämkningar i lagstiftningen bidra till att motverka den negativa inverkan på jordbruksnäringens räntabilitet och på jordbrukarnas inkomststandard, som sagda produktions- och avsättningsförhållanden medför. Om resultatet av de sakkunnigas behandling av sistnämnda spörsmål så motiverar, anses delbetänkande böra framläggas med förslag till snara lagändringar. Den nuvarande jordförvärvslagens giltighetstid utlöper den 30 juni 1962.

Slutligen vill jag omnämna, att lantbruksstyrelsen i skrivelse den 12 maj 1958 anmält, att inom verket pågår vissa undersökningar rörande möjligheterna att effektivisera lantbruksnämndernas organisation och verksamhet, särskilt i fråga om storleksrationalisering och arronderingsförbättring av

jordbruks- och skogsfastigheter, ävensom rörande därmed sammanhängande frågor. Förslag i anledning av dessa undersökningar kommer styrelsen att framlägga i sin anslagsskrivelse för budgetåret 1959/60.

Givetvis skall arbetet inom samtliga förenämnda utredningar samordnas så långt möjligt, ehuru vissa av utredningsförslagen förväntas föreligga vid en betydligt senare tidpunkt än de övriga.

Inom jordbruksdepartementet pågår vidare arbetet med utformningen av det särskilda stödet till småbruket. Då dessa överväganden sammanhänger med utformningen av jordbrukspolitiken på längre sikt kommer förslag senare att framläggas för riksdagen.

Vad härefter angår frågan om mera kortsiktiga åtgärder i avsikt att vidga avsättningsutrymmet för smör, vill jag anföra följande.

Såsom framgår av den förut återgivna, av statens jordbruksnämnd lämnade redogörelsen har den i början av maj 1958 företagna sänkningen av priset på smör åstadkommit en väsentlig ökning av smörförsäljningen. Huruvida smörkonsumtionen kommer att stabiliseras på den enligt undersökningen i slutet av maj uppnådda nivån torde emellertid, såsom jordbruksnämnden påpekat, av olika skäl ännu vara för tidigt att uttala sig om. Av den av jordbruksnämnden lämnade redogörelsen för bland annat marknadsläget för smör framgår vidare, att en icke obetydlig osäkerhet föreligger även i fråga om utvecklingen av flera faktorer av väsentlig betydelse vid bedömningen av de skilda åtgärder, som kan bli aktuella med hänsyn till avsättningsförhållandena på mjölkområdet. Det torde även böra beaktas, att enligt vissa bedömanden det internationella läget på smöravsättningens område får anses ha passerat bottennivån och att tecken på någon ljusning i fråga om nämnda avsättning enligt dessa bedömanden kan skönjas. Enligt mitt förmenande kan ej heller göras gällande att exporten under den tilländalupna perioden varit omöjliggjord. Den erfarenhet, som hittills vunnits, har också givit vid handen, att det är möjligt att avsevärt öka avsättningsutrymmet för smör genom en kraftig sänkning av priset på denna vara utan att en genom statliga åtgärder åstadkommen höjning av margarinpriset behöver tillgripas. Med hänsyn till vad som sålunda förebragts i ärendet och i avvaktan på utvecklingen fram till hösten har jag i likhet med jordbruksnämnden funnit det önskvärt, att någon ändring nu icke företages i den form för stöd åt smörkonsumtionen, som i enlighet med beslut av 1958 års förra riksdag för närvarande tillämpas. Enligt min uppfattning har den väg, som valts att minska prisspänningen mellan smör och margarin och som samtidigt inneburit en betydande sänkning av matfettskostnaderna utan att just därigenom jordbrukets inkomststandard försämrats, såväl av ekonomiska som psykologiska skäl starkt bidragit till det goda resultat för smöravsättningen som de å prisområdet vidtagna åtgärderna medfört.

Den under de senare åren inträdande realprisförsämringen för stora delar av jordbruket har medfört en förståelig oro på jordbrukarhåll. Sedan maj månad ligger jordbruksnämndens reella producentprisindex under 94 en-

heter. Såsom nämnden anfört kan förmodas, att den s. k. 6-procentregeln kommer att utlösas instundande höst. Med hänsyn till de åtgärder, som med anledning därav kan behöva genomföras — såsom hittills under beaktande av de överenskommelser som träffats angående jordbrukets prissättning — synes de ställningstaganden, som nu måste göras på det kortsiktiga planet, icke böra sträcka sig längre än att i huvudsak avse de närmaste månaderna.

Jag finner mig därför böra förorda, att — i enlighet med jordbruksnämndens förslag — den för maj—juli månader 1958 beslutade prisrabatteringen av smör på oförändrade villkor utsträcker att gälla även för tiden augusti—november 1958. Kostnaderna för denna prisrabattering har av jordbruksnämnden beräknats till 12 500 000 kronor, varav cirka 200 000 kronor hänförs sig till merkostnader för juli månad 1958. Mot denna beräkning har jag intet att erinra. Därest förslaget godkännes, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att bemyndiga jordbruksnämnden att för smör, som under den tid, under vilken Svenska mejeriernas riksförenings riksnoterings för runmärkt smör ligger minst 2 kronor per kilogram under noteringen per den 30 april 1958, dock längst till och med utgången av november månad 1958, från mejeri eller riksföreningen levereras för försäljning inom landet, utbetala prisrabatt med 50 öre per kilogram i huvudsaklig överensstämmelse med de regler, som nu gäller för denna rabattering. Jordbrukets förhandlingsdelegation har enligt vad jordbruksnämnden anmält i sin skrivelse förklarat, att jordbruket är villigt att tekniskt medverka till genomförande av en fortsatt prisrabattering å smör.

Som förut anförts har 1958 års förra riksdag för budgetåret 1958/59 under nionde huvudtiteln anvisat ett förslagsanslag av 2 800 000 kronor till prisrabattering av smör under juli månad 1958. Beslutet har i statsverkspropositionen B år 1958 anmälts för den nu sammanträdande riksdagen. Hos denna torde Kungl. Maj:t, med ändring av sagda beslut, böra hemställa om anvisande av $(12\,500\,000 + 2\,800\,000 =)$ 15 300 000 kronor till prisrabattering av smör. I detta sammanhang kan här anföras, att en minskning av margarinkonsumtionen betyder en inkomstminskning för staten.

Med hänsyn till den ståndpunkt, som jag sålunda intagit i fråga om det fortsatta stödet till smörkonsumtionen, föranleder vad jordbruksnämnden anfört angående åtgärder för en reduktion av mjölkproduktionen i detta sammanhang icke något uttalande från min sida. Emellertid måste såsom jag tidigare utvecklat en anpassning av denna produktion till en naturlig efterfrågan i jordbruksbefolkningens eget intresse komma till stånd. Härvidlag är att uppmärksamma, att ett icke obetydligt inhemskt avsättningsutrymme för ökad köttproduktion förefinnes. Sagda utrymme kan för innevarande produktionsår beräknas till cirka 20 procent av den totala köttproduktionen i landet.

I samband med den uppkomna situationen på smörmarknaden har även frågan om en ändring av grunderna för den interna utjämnningen av intäkterna från olika grenar av mejerirörelsen ak-

tualiserats och gjorts till föremål för en särskild utredning inom mejerihanteringen. Jordbruksnämnden har framhållit som angeläget, att vid den ändring av utjämningsförfarandet, som kan bli resultatet av sagda utredning, beaktas önskemålen att få till stånd en sådan lokalisering av mjölkproduktionen, att de stora konsumtionsorternas behov av konsumtionsmjölk kan tillfredsställas utan alltför långa transporter. Dessa önskemål kan tillgodoses genom en allmän minskning av den avgiftsbelastning å konsumtionsmjölken, som sker genom utjämningsförfarandet. För vissa områden kan det emellertid enligt jordbruksnämndens mening vara önskvärt att därutöver åstadkomma en förbättring av konsumtionsmjölkens lönsamhet. Nu gällande förordningar om utjämningsavgift å mjölk, grädde och ost samt om mjölkavgift medger emellertid icke en dylik differentiering. Såsom jordbruksnämnden med biträdande av jordbrukets förhandlingsdelegation föreslagit, bör emellertid möjligheter till differentiering av utjämningsavgifterna å mjölk och grädde samt av mjölkavgiften skapas. Jag förordar därför, att i berörda författningar införes bestämmelser om att nämnda avgifter, med hänsyn till lokala olikheter i betingelserna för produktionen eller avsättningen av mjölk, må sättas till olika belopp inom skilda områden.

I enlighet med det anförda har inom jordbruksdepartementet utarbetats förslag till *förordning om ändrad lydelse av 2 § förordningen den 7 juni 1956 (nr 406) angående mjölkavgift m. m.* samt till *förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 10 juli 1947 (nr 378) om vissa avgifter å mjölk, grädde och ost*, vilka torde böra föreläggas riksdagen till antagande.

Sedan början av år 1957 har slaktdjursavgifterna uttagits med de enligt gällande förordning angående slaktdjursavgift högsta tillåtna beloppen. De influtna avgiftsmedlen har enligt jordbruksnämnden helt använts för täckande av exportförluster för fläsk. Till följd av att fläskproduktionen ökat starkt och fläskpriserna på exportmarknaderna fallit, har exportförlusterna emellertid blivit betydligt större än vad man räknade med, när de nu gällande högsta beloppen för slaktdjursavgifterna fastställdes. Jordbruksnämnden har under sådana förhållanden funnit det nödvändigt att föreslå en sådan höjning av dessa avgifter, som erfordras för att täcka exportförlusterna.

Mot bakgrunden av det anförda förordar jordbruksnämnden med tillstyrkande av jordbrukets förhandlingsdelegation, att de högsta belopp, som får uttagas i form av slaktdjursavgift, höjes för nötkreatur med en lägsta vikt av 150 kilogram och för häst från 15 till 20 kronor samt för nötkreatur med lägre vikt och för svin från 8 till 15 kronor, allt räknat för hel kropp efter nedslaktningen. Beträffande avgifterna vid utförsel av levande djur förordar jordbruksnämnden en motsvarande höjning från 15 till 20 kronor för sådant nötkreatur, som väger minst 300 kilogram, och för häst samt från 8 till 15 kronor för nötkreatur med lägre vikt och för svin.

De sålunda föreslagna högsta slaktdjursavgifterna finner jag mig böra godtaga.

I enlighet med det anförda har inom jordbruksdepartementet utarbetats förslag till *förordning om ändrad lydelse av 2 § förordningen den 3 juni 1955 (nr 284) angående slaktdjursavgift m. m.* Förslaget torde böra föreläggas riksdagen för antagande.

Enligt beslut av 1958 års förra riksdag (prop. 1958: 122; JoU 24; rskr. 285) har Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, jordbruksnämnden medgivits att — i enlighet med vissa riktlinjer — för stöd åt fodersäsexport använda avgiftsmedel, som internt upptages inom jordbruket inom ramen för jordbruksregleringen. Det torde få erinras om att anledningen till att nämnda medgivande lämnades var dels utvecklingen av priserna på och marknadsläget för fodersäd och animalieprodukter under vintern 1957—1958, dels den ökning av animalieproduktionen, som kunde bli en följd av den stora fodersädsskörd år 1958, som kunde förväntas vid normalt utbyte per arealenhet. Med hänsyn till utvecklingen sedan vintern 1957—1958 i fråga om avsättningen av överskott av animalieprodukter är det nu än mer angeläget att skapa ytterligare möjligheter att dämpa överproduktionen av animalier. I detta syfte har jordbruksnämnden i samråd med jordbrukets förhandlingsdelegation föreslagit, att nämnden skall bemyndigas att intill utgången av regleringsåret 1958/59 uttaga rörliga införselavgifter även för andra fodermedel än majs och oljekraftfoder (däri inbegripet malt samt mjöl och gryn av korn och havre). Förslaget bör enligt min mening godtagas. Rörliga införselavgifter torde därvid böra tillämpas för följande varor (inom parentes angives statistiskt nummer), nämligen havre (170), korn (178), hirs och sorghum (181: 1—2), havremjöl (182), kornmjöl (186: 1), mjöl av hirs och sorghum (183: 3), havregryn (187), korngrön (190: 2), gryn av hirs och sorghum (190: 4), kli med undantag av mandekli (191—193, 194: 2), malt, även krossat (195) och melass (289) samt de under rubriken kreatursfoder, ej särskilt nämnt, med undantag av kreatursfoder av animaliskt avfall samt mineralfodermedel upptagna varugrupperna: gluten- och melassfoder (367—368) och annat: andra slag (372: 3).

Därest riksdagen ej har något att erinra häremot, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda närmare bestämmelser i berörda ämne.

Jordbruksnämnden har i sin omförmälda skrivelse även hemställt, att Kungl. Maj:t måtte inhämta riksdagens medgivande att höja förmålningsavgiften i den omfattning, som kan befinnas erforderligt för att genomföra en lämplig ändring av brödsädspriserna, därest den s. k. 6-procentregeln träder i tillämpning. Till stöd för sin framställning har jordbruksnämnden åberopat bland annat, att man redan nu med mycket hög grad av sannolikhet kan räkna med att nyssnämnda spärregel kommer att utlösas senast då jordbruksnämndens producentprisindex för september 1958 fastställts och troligen redan en månad tidigare. Vid dessa tidpunkter liksom senare uppstår emellertid betydande administrativa och praktiska svårigheter

ter att genomföra en justering eller efterreglering av odlarpriserna för brödsäd, vilka med hänsyn till marknadsförandet av skörden måste fastställas senast i början av augusti. Genom det av jordbruksnämnden föreslagna förslaget skulle det bli möjligt att vid de förhandlingar om justering av priserna på jordbruksprodukter, som skall äga rum, därest 6-procentregeln träder i tillämpning, utan retroaktiv verkan justera även brödsädspriserna. Enligt förordningen den 5 juni 1953 (nr 375) med vissa bestämmelser angående prisregleringen för råg och vete skall förmalningsavgiften utgå med ett belopp av högst 5 kronor per deciton, vilket belopp redan uttages.

Med hänsyn till vad som anförts i förevarande fråga finner jag mig böra biträda jordbruksnämndens hemställan. Jag förordar sålunda, att hos riksdagen inhämtas bemyndigande för Kungl. Maj:t att — utan hinder av den i nyssnämnda förordning angivna maximeringen — förordna om höjning av förmalningsavgiften i den omfattning, som kan befinnas erforderlig för att genomföra lämplig ändring av brödsädspriserna, därest den s. k. 6-procentregeln träder i tillämpning.

Såsom redan omnämnts i det föregående uttalade jordbruksutskottet i sitt utlåtande 1958: 26, att det funnit ett motionsvis framfört förslag att 9 000 000 kronor skulle anvisas för att — med avlastande av det svenska smöröverskottet — användas i den internationella hjälpverksamheten för barn vara värt beaktande. Utskottet förutsatte, att Kungl. Maj:t skulle upptaga frågan om mjölkprodukters avsättning för internationell hjälpverksamhet till närmare övervägande vid utarbetande av definitiva förslag angående smörproblemetets lösning. Emot vad utskottet sålunda anfört hade riksdagen intet att erinra.

I anledning av såväl förenämnda uttalanden från jordbruksutskottets sida som aktioner inom och utom landet för att Sverige skall bistå nödlidande i andra stater med bland annat livsmedel har jag låtit företaga undersökningar beträffande möjligheterna att avsätta svenska mjölkprodukter i internationell hjälpverksamhet. Kontakter har tagits med organisationerna Rädda Barnen, Röda korset, UNICEF och UNRWA. Härvid har framgått att hjälpbehovet är utomordentligt stort men att samtidigt inte blott ekonomiska utan också tekniska och politiska svårigheter att fylla sagda behov föreligger. De tekniska problemen sammanhänger med möjligheterna att inordna mjölkprodukterna i de matvanor, som råder bland de behövande befolkningsgrupperna, samt att distribuera dem så, att de kan konsumeras i ett smakligt skick. De politiska problemen är framförallt handelspolitiska. Åtskilliga länder hindrar import av ifrågavarande slag av produkter eller söker exportera sådana, fastän inom deras gränser finnes grupper, som företer ett stort hjälpbehov. Särskilt stora svårigheter föreligger i angivna hänseenden beträffande smör. Av denna vara kan uppskattningsvis 500 ton årligen avslutas genom hjälpverksamhet inom Europa. En nämnvärd utvidgning av den internationella hjälpverksamheten kan emellertid icke åstadkommas enbart på basis av smör utan i densamma måste även ingå ökade mängder andra

livsmedel för att näringsmässigt balanserade måltider skall kunna beredas de hjälpbehövande.

I varmare länder användes en av smör och kärnmjölk framställd produkt, s. k. smörolja (ghee). Det har anmälts, att ett årligt behov beräknat till 4 000 å 5 000 ton finnes av denna vara i flyktinglägren i de arabiska länderna. För närvarande saknas dock i vårt land erforderlig utrustning för framställning av smörolja. Undersökningar om framställningsmetoder uppges pågå men någon produktion i större skala synes ej möjlig förrän under nästkommande år.

En mjölkprodukt, som visat sig väl lämpad för internationella hjälpsändningar, är den feta torrmjölk. Denna kan på grund av sin allsidiga sammansättning användas i utspisning även utan samband med andra livsmedel. Den kokta smak, som vidlåder vissa kvaliteter, spelar ingen negativ roll vid hjälpverksamhet i varmare länder, där mjölken ändock regelbundet kokas. Torrmjölk är enkel att distribuera. Viss övervakning kräves dock vid utspisningen, så att tillblandade kvantiteter ej får stå och surna. En sådan övervakning torde kunna garanteras av hjälporganisationerna.

De kvantiteter fet torrmjölk, som kan förbrukas i hjälpverksamheten, är enligt uppgift från hjälporganisationerna mycket betydande. Avgörande för vilka mängder av varan Sverige kan bidra med är ej endast vilka ekonomiska resurser som ställes till förfogande för ändamålet utan även vilken produktionskapacitet vid de befintliga anläggningarna för framställning av torrmjölk, som utöver kommersiella behov kan disponeras för tillverkningen. Den totala lediga kapaciteten inom landet uppges för närvarande vara något mer än 15 000 ton per år. Då emellertid en stor del av denna kapacitet är förlagd till de delar av året, då mjölkinvägningen huvudsakligen måste disponeras för framställning av konsumtionsmjölk, torde den i realiteten tillgängliga kapaciteten begränsa sig till 5 000 å 8 000 ton per år. Då torrmjölk innehåller cirka 25 procent fett motsvarar dessa kvantiteter 1 500 å 2 400 ton smör. Exportpriset fob för fet torrmjölk uppgår nu till cirka 2 kronor per kilogram.

Med utgångspunkt från de uppgifter, varför jag nyss redogjort, har jag funnit att möjligheterna att vinna ökad avsättning av svenska mjölkprodukter genom utvidgad internationell hjälpverksamhet för närvarande är starkt begränsade. De förefintliga möjligheterna bör dock enligt min uppfattning tillvaratagas. Hjälpverksamheten torde därvid böra så gott som helt inriktas på sändningar av fet torrmjölk. På grund av de säsongmässiga växlingarna i den inhemska mjölkinvägningen och den ringa produktionskapacitet, som står till förfogande för ökad tillverkning av torrmjölk, kan hjälpsändningarna av denna produkt antagas kunna under en höst- och vintersäsong omfatta högst 2 000 ton. Kvantitetsangivningen är mycket ungefärlig och kan icke närmare preciseras förrän mera ingående förhandlingar ägt rum med de svenska och internationella hjälporganisationerna, i vars regi verksamheten bör bedrivas, ävensom med torrmjölksproducenterna.

Enär beredningen av förevarande förslag ännu icke är avslutad, kan några förslag icke nu föreläggas riksdagen.

Under åberopande av vad jag sålunda anfört, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels med ändring av 1958 års förra riksdags beslut att till Prisrabattering av smör å riksstaten för budgetåret 1958/59 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 2 800 000 kronor ävensom med godkännande av vad i det föregående föreslagits beträffande fortsatt prisrabattering av smör under tiden augusti—november 1958 till *Prisrabattering av smör* å riksstaten för budgetåret 1958/59 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 15 300 000 kronor,

dels antaga förslag till förordning om ändrad lydelse av 2 § förordningen den 7 juni 1956 (nr 406) angående mjölkavgift m. m.,

dels antaga förslag till förordning om ändrad lydelse av 2 § förordningen den 3 juni 1955 (nr 284) angående slaktdjursavgift m. m.,

dels antaga förslag till förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 10 juli 1947 (nr 378) om vissa avgifter å mjölk, grädde och ost,

dels bemyndiga Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts medgivande, statens jordbruksnämnd att intill utgången av regleringsåret 1958/59 uttaga rörliga införselavgifter för de fodermedel och andra produkter, som angivits i det föregående,

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att — utan hinder av bestämmelserna om maximering av förmalningsavgiften i 2 § förordningen den 5 juni 1953 (nr 375) med vissa bestämmelser angående prisreglering för råg och vete — förordna om höjning av förmalningsavgiften i den omfattning, som kan befinnas erforderlig för att genomföra en lämplig ändring av brödsädspriserna, därest den s. k. 6-procentregeln träder i tillämpning.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Malle Olsson